

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
----------------	---

ΜΕΡΟΣ Α '

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.1. Οι έννοιες: παιδεία, εκπαίδευση, μόρφωση	3
1.2. Οι έννοιες της επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.....	5
1.3. Η έννοια της γεωργικής εκπαίδευσης.....	9
1.4. Η σημασία της γεωργικής εκπαίδευσης για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου	9
1.5. Η απασχόληση στον αγροτικό τομέα και τα αντικείμενα της γεωργικής εκπαίδευσης.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

2.1. Η σημασία της γεωργίας και η γεωργική εκπαίδευση κατά τους αρχαίους ελληνικούς χρόνους.....	19
2.2. Η γεωργική εκπαίδευση από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους μέχρι το 1950	22
2.3. Οργάνωση και παροχή εκπαίδευσης στον αγροτικό πληθυσμό από το 1950-1977	24
2.4. Η θέση της γεωργικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο του σημερινού εκπαιδευτικού συστήματος.....	27
2.4.1. Οργάνωση και παροχή γεωργικής εκπαίδευσης	27
2.4.2. Οργάνωση και παροχή γεωργικής εκπαίδευσης με ευθύνη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων από το 1977 μέχρι το 2008.....	35

ΜΕΡΟΣ Β '

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.1. Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Αυστρία.....	41
3.1.1. Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά.....	41

3.1.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	42
3.1.3.	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	43
3.1.4.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στην Αυστρία.....	44
3.1.4.1	Τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια με κατεύθυνση στη γεωργία και τη δασοκομία	47
3.1.4.2.	Τεχνικά επαγγελματικά σχολεία για τη γεωργία και τη δασοκομία	48
3.1.4.3.	Ινστιτούτα Αγροτικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων	49
3.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στη Γαλλία	50
3.2.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	50
3.2.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	51
3.2.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στη Γαλλία.....	53
3.2.3.1.	Το σύστημα γεωργικής εκπαίδευσης	53
3.2.4.	Βασικό και εναλλακτικά προγράμματα απόκτησης «Πράσινου Πιστοποιητικού»	54
3.3.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στη Γερμανία	63
3.3.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	63
3.3.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	63
3.3.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στη Γερμανία	65
3.4.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στη Δανία	68
3.4.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	68
3.4.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	69
3.4.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση/Τα Γεωργικά Κολλέγια	72
3.4.4.	Το Πράσινο Πιστοποιητικό - Δίπλωμα (Π.Π., Π.Δ.).....	73
3.5.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ιρλανδία	75
3.5.1.	Η Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	75
3.5.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	75
3.5.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στην Ιρλανδία.....	77
3.5.4.	Βασικό και εναλλακτικά προγράμματα απόκτησης «Πράσινου Πιστοποιητικού»	78
3.6.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ισπανία.....	81
3.6.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	81
3.6.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	82
3.6.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση	83
3.7.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ολλανδία/ Κάτω Χώρες.....	87
3.7.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	87
3.7.2.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στην Ολλανδία.....	88

3.8.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ιταλία	91
3.8.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	91
3.8.2.	Η Τεχνική και Επαγγελματική (Δευτεροβάθμια) Εκπαίδευση στην Ιταλία	92
3.8.3.	Η Τεχνική Γεωργική Επαγγελματική.....	95
3.9.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Πορτογαλία.....	96
3.9.1.	Υποχρεωτική Εκπαίδευση – Γενικά	96
3.9.2.	Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	97
3.9.3.	Η Γεωργική Εκπαίδευση στην Πορτογαλία	98
3.10.	Ευρωπαϊκά Κέντρα για την ανάπτυξη της επαγγελματικής γεωργικής εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.....	100
3.10.1.	Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (C.E.D.E.F.O.P.)	100
3.10.2.	Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Προαγωγή και Εκπαίδευση στο Γεωργικό και Αγροτικό Χώρο (C.E.P.F.A.R.)	101

ΜΕΡΟΣ Γ '

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

4.1.	Τι εννοούμε με τον όρο μάθηση;	103
4.1.1.	Διαβάθμιση των δυσχερειών κατά τη διαδικασία της μάθησης.....	105
4.1.2.	«Ικανότητες» ως προϋπόθεση της μάθησης	106
4.1.3.	Ο ρόλος των κινήτρων κατά τη διαδικασία της μάθησης.....	107
4.1.4.	Η σημασία της «επιτυχίας» κατά τη διαδικασία της μάθησης.....	109
4.2.	Μάθηση και διδασκαλία στο επαγγελματικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

5.1.	Διδακτικοί στόχοι.....	115
5.1.1.	Η έννοια του διδακτικού στόχου	115
5.1.2.	Βασική ταξινόμια των διδακτικών στόχων.....	117
5.1.2.1.	Ταξινόμια των διδακτικών στόχων στο νοητικό τομέα συμπεριφοράς.....	118
5.1.2.2.	Ταξινόμια των διδακτικών στόχων στο συναισθηματικό τομέα της συμπεριφοράς.....	121
5.1.2.3.	Ταξινόμια των διδακτικών στόχων στον ψυχοκινητικό τομέα συμπεριφοράς.....	123

5.2. Προετοιμασία και σχέδιο μαθήματος	124
5.2.1. Η σημασία και ο σκοπός της προετοιμασίας του μαθήματος.....	124
5.2.2. Η έννοια του Αναλυτικού Προγράμματος.....	125
5.2.3. Μέθοδοι σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων	125
5.2.3.1. Αναλυτικό Πρόγραμμα, curriculum ή συνδυασμός;	126
5.2.3.2. Πλεονεκτήματα της προετοιμασίας της διδασκαλίας.....	128
5.2.4. Βασικά κριτήρια για την εκλογή του περιεχομένου της διδασκαλίας.....	129
5.2.5. Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στα πλαίσια της επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	131
5.2.5.1. Προσδιορισμός του περιεχομένου γενικά	131
5.2.5.2. Βασικές αρχές του εκπαιδευτικού σχεδιασμού στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	132
5.2.5.2.1. Κανόνες σχεδιασμού της διδασκαλίας σύμφωνα με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.....	132
5.2.5.2.2. Κανόνες σχεδιασμού της διδασκαλίας σύμφωνα με τη φύση (ποιότητα) της επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	134
5.2.5.2.3. Κανόνες σχεδιασμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τα διάφορα επίπεδα δυσκολίας.....	136
5.2.5.3. Σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο.....	139
5.2.5.3.1. Πρόγραμμα κατάρτισης 200 ωρών για γεωργικά επαγγέλματα για θερμοκηπιακές καλλιέργειες.....	141
5.2.5.3.2. Πρόγραμμα Κατάρτισης 75 ωρών για αγροτουριστικά επαγγέλματα	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

6.1. Μορφές διδασκαλίας με παραδοσιακές μεθόδους	191
6.1.1. Ο μονόλογος	191
6.1.2. Ο διάλογος.....	192
6.1.3 Ομαδική διδασκαλία	193
6.1.4. Εξατομικευμένη διδασκαλία	194

6.1.5. Ο συναγωνισμός ως μορφή διδασκαλίας.....	194
6.1.6. Βοηθητικές μορφές διδασκαλίας.....	195
6.2. Μορφές διδασκαλίας με σύγχρονες μεθόδους	195
6.2.1. Η Ανοικτή και η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Γενικά.....	196
6.2.2. Είδη της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	197
6.2.2.1. Ηλεκτρονική μάθηση.....	197
6.2.2.2. Διδασκαλία με εξατομικευμένο ρυθμό/ αυτοεκπαίδευση.....	197
6.2.2.3. Σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση	198
6.3. Διδακτικά μέσα διδασκαλίας	199
6.3.1. Κριτήρια επιλογής των διδακτικών μέσων διδασκαλίας.....	199
6.3.2. Τα οπτικά μέσα διδασκαλίας	200
6.3.3. Τα ακουστικά μέσα διδασκαλίας.....	203
6.3.4. Τα οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας	204
6.4. Αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων	207
6.4.1. Αξιολόγηση κατά την παραδοσιακή/κλασική μορφή εκπαίδευσης.....	207
6.4.2. Αξιολόγηση κατά τη σύγχρονη μορφή εκπαίδευσης.....	211
6.4.3. Αξιολόγηση κατά την επαγγελματική εκπαίδευση/κατάρτιση	212

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ελληνική βιβλιογραφία	219
2. Ξένα βιβλιογραφία	223

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μετεξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η οποία τα τελευταία χρόνια δίνει κυρίως έμφαση στην «αγροτική» και όχι πλέον στη «γεωργική» ανάπτυξη, επισφραγίζει κυρίως την ανάπτυξη «νέων ιδεών» και προωθεί «νέες πολιτικές» για τον αγροτικό χώρο. Η πολιτική της Ε.Ε. για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου στοχεύει κυρίως στη δημιουργία προϋποθέσεων, ώστε "να πυκνώσουν" οι οικονομικές δραστηριότητες μέσα στον αγροτικό χώρο, δηλαδή να υπάρξουν «βιώσιμες» δραστηριότητες κυρίως σε μη ευνοημένες περιοχές (ορεινές, μειονεκτικές κ.λπ.), ώστε οι περιοχές αυτές να αναπτύξουν την ανταγωνιστικότητά τους τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό, αλλά και διεθνές επίπεδο.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο, το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η «διαφορετικότητα» των αγροτικών περιοχών, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και μέσα σε κάθε χώρα ξεχωριστά, στο οποίο σημείο επικεντρώνεται τα τελευταία χρόνια η προσοχή αλλά και το ενδιαφέρον της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Η κάθε περιοχή έχει τα δικά της πρότυπα κοινωνικής ζωής και η πολιτισμική κληρονομιά κάθε περιοχής μαζί με τους φυσικούς πόρους που διαθέτει, όλα αυτά κατάλληλα αξιοποιούμενα μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας τέτοιας οικονομικής και κοινωνικής ζωής, που τουλάχιστον μπορούν να προδιαγράψουν ή να υποσχεθούν τη βιωσιμότητά της.

Η απασχόληση στον αγροτικό τομέα είναι μια επαγγελματική δραστηριότητα, η οποία δεν ομοιάζει με οποιαδήποτε επαγγελματική απασχόληση στους υπολοίπους –δευτερογενή και τριτογενή– τομείς της οικονομίας.

Αυτό μπορεί να αποδοθεί στην αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων, παραγόντων που επηρεάζουν τον αγροτικό τομέα στην ολότητά του, όπως: η παραγωγική διαδικασία επηρεάζεται από τις καιρικές συνθήκες, τον αναλλοίωτο βιολογικό κύκλο φυτών και ζώων, την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και καινοτομιών, την ικανότητα και το επίπεδο εκπαίδευσης του/της αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης, το γεωργικό εισόδημα εξαρτάται, ακόμα κατά πολύ από τους μηχανισμούς της αγοράς, για τη διάθεση των προϊόντων, καθότι το προϊόν είναι ευπαθές, από την εξασφάλιση εργατικού δυναμικού από την οικογένεια – παράγοντας που εμφανίζεται αρκετά προβληματικός κατά τα τελευταία χρόνια, καθώς, όλο λιγότερα νέα άτομα εισέρχονται στο γεωργικό επάγγελμα, η γεωργική εκμετάλλευση, η οποία ταυτίζεται με την αγροτική οικογένεια καθώς, «εκμετάλλευση», «νοικοκυριό» και «οικογένεια» αποτελούν ένα σύμπλεγμα, το οποίο έχει τελικά μια οικονομικοκοινωνική φυσιογνωμία, περιλαμβάνοντας έτσι, τόσο τη δομή του αγροτικού νοικοκυριού όσο και τον παράγοντα άνθρωπο με τις βιολογικές, πνευματικές και ψυχικές ανάγκες και στάσεις του και τέλος η γεωργική εκμετάλλευση –με την πλατιά της έννοια– είναι το δυναμικό στοιχείο του αγροτικού χώρου και της αγροτικής ζωής και ο φορέας της αγροτικής ανάπτυξης και των αλλαγών στην ύπαιθρο.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η εκπαίδευση/κατάρτιση/επιμόρφωση του αγροτικού πληθυσμού εμφανίζει μια ιδιαίτερη ποικιλομορφία καθώς οφείλει

να καλύπτει, συγχρόνως, δύο άξονες:

- την εκπαίδευση/κατάρτιση/επιμόρφωση για θέματα του αγροτικού τομέα (παραγωγική διαδικασία, αγροτικές δομές, πολυαπασχόληση κ.λπ.),
- την εκπαίδευση/κατάρτιση/επιμόρφωση που επιβάλλεται από την κοινωνική ζωή, δηλαδή από τη ζωή και εργασία της αγροτικής οικογένειας στον αγροτικό χώρο,

με αποτέλεσμα, οι δύο αυτοί βασικοί άξονες να περιλαμβάνουν ένα μεγάλο φάσμα εκπαιδευτικών αντικειμένων.

Το βιβλίο αυτό βασίζεται στις πανεπιστημιακές παραδόσεις του μαθήματος «Γεωργική Εκπαίδευση» και απευθύνεται στους φοιτητές Γεωπονικών Επιστημών αλλά μπορεί να αποδειχτεί πολύ χρήσιμο και στους επιστήμονες που η επαγγελματική τους απασχόληση έχει σχέση με την εκπαίδευση, την κατάρτιση, το σχεδιασμό και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την απόκτηση από τον αγροτικό πληθυσμό (γεωργοί, αγρότισσες, αγροτική νεολαία) επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων για την απασχόλησή του στη γεωργία και τα παραγεωργικά επαγγέλματα, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και εργασίας στην ύπαιθρο και τελικά την αγροτική ανάπτυξη των περιοχών.

Το περιεχόμενο διαιρείται σε έξι κεφάλαια.

Το πρώτο αφορά στις βασικές έννοιες και τα αντικείμενα της γεωργικής εκπαίδευσης.

Το δεύτερο πραγματεύεται την εξέλιξη της εκπαίδευσης για τον αγροτικό πληθυσμό από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση σε επιλεγμένα κράτη-μέλη της Ε.Ε., π.χ. ανταγωνιστικά για την ελληνική γεωργία εξαιτίας της παραγωγής μεσογειακών αντίστοιχων προϊόντων: Ιταλία-Ισπανία-Πορτογαλία, κράτη-μέλη αντίστοιχα σε πληθυσμό και αγροτικές δομές με την Ελλάδα: Αυστρία, Δανία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες και κράτη-μέλη με μεγάλη παραγωγή σε βιομηχανικά προϊόντα που παρόλα αυτά διαθέτουν αλλά και υποστηρίζουν τον αγροτικό τομέα: Γαλλία, Γερμανία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται συνοπτικά η διαδικασία της μάθησης στα πλαίσια του επαγγελματικού εκπαιδευτικού συστήματος (βασική επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση/κατάρτιση).

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό (διδασκτικοί στόχοι, προετοιμασία και σχέδιο μαθήματος/μέθοδοι σχεδιασμού, βασικά κριτήρια για την εκλογή του περιεχομένου της διδασκαλίας κ.λπ.) με έμφαση στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο.

Το έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνει θέματα διδακτικής (μορφές διδασκαλίας με παραδοσιακές και σύγχρονες μεθόδους, διδακτικά μέσα) αλλά και μεθόδους αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο.

Σε όσους βοήθησαν για την καλύτερη παρουσίαση του βιβλίου, εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες.

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2009

Αφροδίτη Παπαδάκη-Κλαυδιανού
Καθηγήτρια Α.Π.Θ.